

Dr. Szántai Orsolya: A véleménynyilvánítás szabadsága és a bírák számára tilalmazott politikai tevékenység összefüggései - Némaságra vagyunk ítélve?

A téma átfogó kutatásnak, összehasonlító jogi, jogtörténeti és jogelméleti elemzésnek is tárgya lehetne, mely nemhogy egy tanulmány, hanem egy monográfia kereteit is kitölnené. Éppen ezért nem céлом a címben szereplő kérdés jogtudományi igényességű megválaszolása, a fenti szempontoknak a maguk teljességében való kifejtését meg sem kísérelem megvalósítani. Helyette a gyakorló bíró szemszögéből elsősorban bírótársaimat szeretném együtt gondolkodásra hívni.

A bírák, bíróságok tevékenységét, működését általában, de mostanában konkrét ügyek vonatkozásában is élénk közéleti vita veszi körül, mely rendkívüli módon átpolitizálódott az utóbbi hónapokban napvilágot látott megszólalásokban. A minden bíró hétköznapi valóságát, hivatásának megbecsülését, az ítéletek végrehajtandóságát, a konkrét jogintézményekkel kapcsolatos jogalkotási terveket illetően sokakban megfogalmazódik a véleménynyilvánítás igénye, akár a kizárólag a bírói kart jelentő belső nyilvánosság felé, akár az egész társadalom számára megismerhető módon. Ebben a helyzetben a hivatása iránt támasztott elvárásoknak minden szempontból megfelelni igyekvő, ugyanakkor a saját hivatásáért és úgy általában az igazságszolgáltatásért aktív felelősséget is vállaló bíróként érdemes a szabad véleménynyilvánítás kereteit lehetőleg elvi éllel lefektetni. A vizsgálódás területe kapcsán fontos hangsúlyozni, hogy cikkemben a bírói véleménynyilvánításnak nem a hivatalos eljárásban vagy egy bírósági szervezeti egység képviselőjében megvalósuló eseteit szeretném körbe járni, hanem a bíró foglalkozásúak személy szerinti véleménynyilvánítási lehetőségeit.

I.

Bíróként mindig a hatályos jogszabályokból indulunk ki, ennek a témának a vizsgálata sem kezdődhet tehát másként. Az Alaptörvényből három cikket kell feltétlenül kiemelni: A XI. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. A 26. cikk (1) bekezdése kimondja: a bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. [...] A bírák nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. A 28. cikk értelmében a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. tv. (a továbbiakban: hatályos Bjt.) 39. § (1) bekezdésében megismétli az Alaptörvény 26. cikkében foglalt tiltást: A bírák nem lehetnek tagjai pártoknak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak.

Bár nem jogszabály, de a bírákat érintően fontos szabályozó, ezért meg kell említeni az Etikai Kódexet is, mely az összeférhetetlenség kapcsán a 2. cikkben a következőket tartalmazza: „A bíró politikai tevékenységet nem végez, nem vesz részt politikai gyűléseken és rendezvényeken, nyilvánosság előtt tartózkodik a politikai jellegű megnyilvánulásokról. [...] A bíró nem támogathat olyan vállalkozást, karitatív illetve civil szervezetet, mely politikai tevékenységhez köthető.”

Kijelenthető a fentiek alapján, hogy a bírói véleménynyilvánítás egyik és a téma szempontjából releváns korlátja, hogy a bíró a véleménye nyilvánításakor nem folytathat politikai tevékenységet.

II.

De mi is az a politikai tevékenység?

Sem az Alaptörvény, sem a hatályos vagy a „rég” Bjt, de még ezek indokolása sem tartalmaz olyan konkrét definíciót, mely megspórolhatná a fogalom értelmezését a bíró számára.

Kiindulási pontként, kissé messziről indítva néhány (köztük egy-két szándékolatlan is extrém) példa felvillantásával egy tág és első látásra logikus köznapi értelmezés elvetése érdekében szeretnék érvelni.

Ha elfogadjuk, hogy az Alaptörvényben, a hatályos Bjt-ben és az Etikai Kódexben a politikai tevékenység úgy általában a politizálás, politikai aktivitás vagy a politikával való foglalkozás szinonimáját jelenti, mely tilalmazott a bírák számára, akkor végig kell gondolnunk, hogy politikai tevékenységnek minősülnek-e a következők:

- A bíró él választójogával és szavaz pl. országgyűlési, önkormányzati, európai parlamenti választáson, népszavazáson (hiszen politikával foglalkozik, véleményt nyilvánít és ennek érdekében egy aktív cselekvést végez - igaz a külvilág számára nem a személyéhez köthető módon)
- Kitölti és visszaküldi a nemzeti konzultációs ívet (szintén aktív politikai cselekvés, de személyéhez, illetve ezen keresztül foglalkozásához nem köthető)
- Aláírásgyűjtő ívet aláír népszavazási kezdeményezéshez (ezzel már nevéhez is kapcsolható egy politikai aktus, de nem bíróként jelenik meg)
- Részt vesz olyan rendezvényen, amelyen politikus is megszólal, pl. a lakóhelyül szolgáló város március 15-ei ünnepségén, ahol az ünnepi beszédet a polgármester tartja, aki egyébként valamely párt tagja (nyilvános és a bíró személyéhez köthető cselekvés, mely köznapi értelemben véleménynyilvánításként is értelmezhető,

ráadásul egy kis-közepes méretű városban jelentős számú ember számára ismert, hogy mi a foglalkozása)

- Részlet vesz egy deklaráltan politikamentes tüntetésen, melyen semmilyen politikai párthoz köthető személy vagy üzenet nem szerepel (ugyanakkor ez a cselekvés valami olyan dolog melletti vagy ellenében való kiállítás, melyet adott esetben egy vagy több párt is a magáénak vallhat függetlenül attól, hogy esetleg a helyszínen nem jelennek meg - pl. a varsói Csendes Menet)
- A facebook oldalán kifejti véleményét egy társadalmi jelenséggel, pl. a migrációval vagy a klímaváltozással kapcsolatban (ez korlátozott, de akár teljesen nyilvános állásfoglalás lehet egy olyan kérdésben, mellyel kapcsolatban szinte minden politikai párt kifejtette már konkrétan is az álláspontját)
- Blog formájában olyan szakpolitikai kérdésben fejt ki gondolatait, mely nem a saját szakmájához kötődik, pl. támogató/kritikus blogbejegyzést ír az új Nemzeti Alaptantervről annak okán, hogy ez a pedagógus felesége és az iskolába járó gyermekei mindennapjait meghatározó kérdés
- Szakcikket tesz közzé az interneten egy lezárt jogalkotási kérdésben, melyben tisztán szakmai alapon, a gyakorló bíró szemszögéből és a jogirodalomban jártas személyként rámutat a konkrét jogalkotásból fakadó problémákra, nehézségekre vagy ellenkezőleg, a jogalkotás szükségszerű és üdvözlendő voltára (pl. Osztovits András: Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés? illetve Varga Zs. András: Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról[1])
- Az interneten is elérhető írásában az észak-koreai kommunista rezsimben működő igazságszolgáltatás és a politika helyzetét elemzi. Más-e a megítélése ugyanennek a példának, ha ugyanezt az Amerikai Egyesült Államok, Svájc vagy Lengyelország vonatkozásában teszi? (a politika fogalma ugyanis nem feltétlenül korlátozódik a belföldi politikára, hanem lehet az egy másik államot vagy akár az Európai Uniót érintő politika is)
- Az OBH (vagy a MABIE az Igazságügyi Minisztériummal kötött Stratégiai Megállapodás keretében) a kormány valamely minisztériuma által kidolgozott jogszabálytervezetet véleményez (kétségtelenül nem feltétlenül sajtónyilvánosan, bár a szervezeten belül adott esetben akár viszonylag szélesebb körben megismerhető, a kormányzati álláspontot támogató vagy kritizáló megszólalás)
- A bírák érdekképviselőjét céljával kitűző MABIE a bírák béremelésével kapcsolatban a bérhelyzet kritikus voltára és a változtatás szükségességére rámutató közleményt tesz közzé (Nyilvános, bírósági szervezethez köthető, szakpolitikai kérdéshez kapcsolódó megnyilvánulás, ugyanakkor egyértelmű elégedetlenséget fejez ki, mely a törvényhozó hatalom intézkedéseire vagy azok hiányához köthető)
- Végül: Ez az írás - megjelenésének helyétől függően - politikai tevékenységnek minősül?

Talán nem meglepő, hogy álláspontom szerint a fenti példák közül egyik sem esik a tilalmazott politikai tevékenység kategóriájába, pedig a köznapi értelemben vett politizálás kritériumait akár ki is meríthetik.

Az egyes példákhoz fűzött rövid megjegyzések alapján kirajzolódik ugyanakkor néhány szempont; ez a megszorító vagy tág értelmezések egy skáláját adja, amely a következő kérdésekkel írható le:

A politikai tevékenység csak abban az esetben tilalmazott, ha az

- nyilvános?
- nyilvános és köthető konkrétan a bíró személyéhez?
- nyilvános, köthető konkrétan a bíró személyéhez és egyúttal a foglalkozásához is?
- nyilvános, köthető konkrétan a bíró személyéhez, a foglalkozásához és sérti a pártatlanságát illetve a pártatlanság látszatát?
- nyilvános, köthető konkrétan a bíró személyéhez, a foglalkozásához és oly módon sérti a pártatlanságát illetve a pártatlanság látszatát, hogy az általa elbírált ügyekben többé nem lehet bízni abban, hogy bírói esküjéhez hűen részrehajlás nélkül, lelkiismeretesen és csak a törvényeknek megfelelően jár majd el?

A legtöbb feltételt az utolsó verzió tartalmazza, és ez vihet legközelebb a megoldáshoz. Ennek alátámasztására a múltbéli szabályozás rövid megidézése után a jogszabályok indokolását és a nyelvtani értelmezést hívom segítségül.

III.

A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény (a továbbiakban: Bsz) eredeti formájában az igazságszolgáltatás alapelvei között nem tartalmazta a politikától való távolságtartás kívánalmát, mely a történelmi kontextust ismerve nem okoz különösebb meglepetést. Aztán a jogalkotó az 1989. évi XLII. törvénnyel módosította a Bsz-t, melynek 1989. december 11-én hatályba lépett 14. § (2) bekezdése immár leszögezte: „A hivatalos bírák nem lehetnek tagjai pártoknak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.[2] A népi ülnökök a megbízatásuk időtartama alatt kötelesek bármilyen politikai tevékenység folytatásától tartózkodni.”

A törvényjavaslat indokolása a következőket tartalmazza: „A politikai tevékenység fogalma a Javaslat alkalmazásában nyilvánvalóan csak szűken értelmezhető. Széles értelemben ugyanis politikai tevékenységen az államügyek, illetőleg a közügyek intézésével, befolyásolásával kapcsolatos bármely tevékenység értendő. Nyilvánvaló, hogy ilyen értelmezés mellett a hivatásos bíró, illetőleg a népi ülnök még az országgyűlési-, illetve a tanácsstagi választásokon sem vehetne részt, hiszen tág értelemben ez is politikai tevékenységként minősíthető. Azáltal ugyanis, hogy a választó leadja szavazatát - jelöltje útján - aktívan kívánja befolyásolni az államügyek alakulását. Magától értetődően azonban a Javaslat nem kívánta a bírákat, illetve a népi ülnököket ezen alapvető állampolgári jogukban korlátozni. A Javaslat szerint a párttagság ténye önmagában nem politikai tevékenység, miután a bírák vonatkozásában a

politikai tevékenység folytatását és a párttagság lehetőségét - összhangban az Alkotmány 50. §-ának (3) bekezdésében foglaltakkal - a Javaslat külön-külön tiltja meg, a népi ülnökök tekintetében pedig csak a politikai tevékenység folytatásának lehetőségét zárja ki, a párttagság fennállását azonban nem. Ennek tükrében megállapítható, hogy a politikai tevékenység a párttagság tényéhez viszonyítva olyan többlettevékenységet jelent, amely nem elválaszthatatlan a párttagsághoz fűződő alapvető jogoktól és kötelezettségektől. [...] a pártok működésével közvetlenül összefüggő tevékenységeken kívül politikai tevékenységként kell értékelni mindenfajta az országos, illetőleg a helyi szintű államügyekkel kapcsolatban nyilvánosan kifejezésre juttatott, vagy a nyilvánosságnak szánt állásfoglalást, nyilatkozatot (pl. a tömegkommunikációs eszközök útján valamely politikai kérdéssel összefüggő megnyilatkozás, politikai demonstrációban való részvétel, illetőleg ott történő felszólalás, népszavazás kezdeményezésében való részvétel stb.)”

Harminc évvel később a nyilvánvalóan megváltozott életviszonyok között és két új jogállási jogszabály elfogadása után is elgondolkodtató ez a megfogalmazás. Bár a kiindulópont a szűk értelmezés elve, ugyanakkor látszólag ellentmondást lehet felfedezni a végső következtetéssel, mely szerint politikai tevékenységként kell értékelni mindenfajta az országos, illetőleg a helyi szintű államügyekkel kapcsolatban nyilvánosan kifejezésre juttatott vagy a nyilvánosságnak szánt állásfoglalást, nyilatkozatot. Utóbbi esetében álláspontom szerint kulcsfontosságú a szövegben zárójelben megjelenő magyarázat, miszerint *a politikai kérdéssel összefüggő megnyilatkozás* (illetve a *politikai* demonstrációban való részvétel és azon való felszólalás) a tilalmazott. Ez a fajta kifejtése az országos vagy helyi szintű államügyre vonatkozó állásfoglalás, nyilatkozat fogalmának a szűkítő értelmezés szándékára utal, ha nem is konkretizálja azt a Javaslat megfogalmazója.

Egy bíró már azzal átlépné a tilalmazott határt, hogy például egy igazságügyi reform keretében elfogadott új polgári eljárásjogi kódex kapcsán televíziós műsorban ad tájékoztatást az ügyfelek jogairól és kötelezettségeiről? Egy ilyen értelmezés nyilvánvalóan semmilyen értelmes célt nem szolgálna. Tehát annak a megválaszolásában, hogy mi minősül politikai kérdésnek, szintén logikusan a szűk értelmezésnek van létjogosultsága, hiszen könnyedén el lehet jutni arra a pontra, ahol már mindent politikai kérdésnek tekintünk (lásd később a politika szó nyelvtani értelmezését). Ebből az következik, hogy ha meg is lehet ezt a tilalmazott politikai tevékenységet valósítani a pártok működésével közvetlenül összefüggő tevékenységeken kívül, akkor is kell, hogy legyen direkt pártpolitikai vetülete a megszólalásnak, például a pártrendezvényhez, pártlaphoz, párt kampányához nem kötődően, a pártot meg nem nevezve, de valamely párt felismerhető politikai szlogenjének, jelmondatának nyilvános hangoztatása ebbe a körbe eshet. Ide sorolandó a független képviselőjelölt érdekében folytatott hasonló aktivitás is, hiszen ebben az esetben is van a politikushoz köthető program, vagyis „politikai csomag”, mely a vizsgálódás szempontjából a pártpolitikai vetülettel egyenértékű.

A bírák jogállását újra szabályozó 1997. évi LXVII. törvény (a továbbiakban: régi Bjt) 22. § (1) bekezdése átvette a bírák és a politika viszonyát szabályozó fenti jogszabályi

rendelkezést. Az indokolás ugyanakkor azt tartalmazza, hogy „a bírói hivatás gyakorlójának a politikai tevékenységtől és a politikához kapcsolódás minden megnyilvánulási formájától tartózkodnia kell, mert az veszélyeztetheti függetlensége és pártatlansága látszatát. Ezért nem lehet a bíró politikai párt tagja, még akkor sem, ha abban a passzív tagsági viszonyon kívül konkrét politikai tevékenységet nem végez. A törvény tiltja a párttagságtól független politikai tevékenység folytatását is.” Míg a törvényszöveg a párttagságot és a politikai tevékenység folytatását tiltja, az indokolás ezeken túl a politikához kapcsolódás minden megnyilvánulási formájától való tartózkodást is elvárna, ami visszagondolva a fent felsorolt példákra, egészen extrém korlátozást jelentene a bíró számára, nem beszélve arról, hogy a politikához kapcsolódás megnyilvánulási formája lehet akár egy politikus hozzátartozó is.

A fentiekben már idézett hatályos Bjt. vonatkozó szakaszát vizsgálva megállapítható, hogy annak megfogalmazása sem tér el a párttagság és a politikai tevékenység tilalmát illetően. Az indokolásból kiemelendő: „Az összeférhetlenség szabályai alapvetően nem változtak a korábbi szabályozáshoz képest, tehát a politikai elköteleződéstől való mentesség kötelezettségét, meghatározott köztisztviségek ellátásának tilalmát [...] tartalmazzák.” Látható, hogy az indokolás már nem tartalmazza „a politikához kapcsolódás minden megnyilvánulási formáját”, helyette a párttagság és a politikai tevékenység tilalmát összefoglalóan magyarázza a politikai elköteleződéstől való mentesség kötelezettségeként. Nyilvánvalóan itt is a megszorító értelmezésnek van létjogosultsága, ellenkező esetben a bíró szavazati jogával sem élhetne.

Bár nem az indokolás „műfajába” sorolható, mégis a hatályos jogszabályok értelmezéséhez ide kívánczik az Alaptörvény 26. cikkéhez fűzött kommentár: „A függetlenség kérdésköre szorosan összefügg a bírói hatalmi ág alkotmányjogi státuszával, amely elsősorban a végrehajtó hatalmi ághoz képest jelent garanciákat. Ugyanakkor a bírói függetlenség sokrétű fogalom, amely nem azonosítható a bírói hatalom elválasztásával a másik két hatalmi ágtól, hanem ennél általánosabb kategória, amelynek a szervezeten belül is érvényesülnie kell. [...] Az Alkotmánybíróságnak a bírósági szervezetet érintő első meghatározó döntése 1993-ban született meg. A határozat a hatalommegosztás elméletét értelmezve az egyes hatalmi ágakat kategorizálta azok jellege és politikához való viszonya szerint. A törvényhozó és a végrehajtó hatalmi ágat egyértelműen politikai természetűnek minősítette, míg a bírói hatalmat állandónak és semleges jellegűnek tekintette. E függetlenségnek az alkotmányjogi megnyilvánulása az a korábbi Alkotmányban és az Alaptörvényben is szereplő rendelkezés, amely szerint a bírák függetlenek és csak a törvényeknek vannak alárendelve. Az ezzel összefüggő párttagság és politikai tevékenység tilalmára vonatkozó rendelkezés szintén szerepel az Alaptörvényben. Ezzel kapcsolatban az Alkotmánybíróság arra mutatott rá, hogy ez a rendelkezés egyértelműbbé tette a bírói hatalom politikai semlegességét, sőt mintegy kifejezetten megkövetelte azt. Mindez egyben megakadályozza, hogy a bíróság olyan kölcsönös függésben és meghatározottságban legyen a többi hatalmi ágtól, mint amilyenben azok egymás között vannak.”

Mindezeket azért volt fontos felidézni, mert egyértelmű, hogy a bíró részéről a politikai tevékenységtől való tartózkodás nem önmagáért való elvárás, hanem a bírói függetlenség, a pártatlanság, illetve a pártatlanság látszata érdekében kell, hogy megvalósuljon, valamint azt a célt szolgálja, hogy a bíróság ne legyen olyan függésben a többi hatalmi ágtól, mint amilyenben azok egymás között vannak. A bírói véleménynyilvánítás kapcsán tehát zsinórmértékként kell tekinteni arra, hogy annak eredményeként a bíró függetlensége, pártatlansága, illetve annak látszata ne sérüljön.

Ezen elv kapcsán kell tenni egy kis, a politikától független kitérőt. Amíg a jogalkotó az ítélezést nem bízta a mesterséges intelligenciára, addig személyiséggel, értékrenddel, világnézeti, vallási és politikai meggyőződéssel, ízléssel és különböző személyek, dolgok, jelenségek iránti szimpátiával/antipátiával rendelkező emberek fognak ülni a bírói pulpituson. A pártatlanság és a függetlenség akkor illúzió lenne csupán? Egy valódi hivatástudattal rendelkező bíró esetében a legkevésbé sem. Hiszen a szakma lényege, hogy az ítélezőnek minden tárgyalótermen kívüli tényezőtől tudnia kell függetleníteni magát és kizárólag a jogszabályokra és a lelkiismeretére hagyatkozhat. Senki nem állítja, hogy ez mindig könnyű. De ismét csak a kis-közepes méretű város példájához visszanyúlva, a bíró jó eséllyel a perek jelentős részében jól ismeri az ügyészt, a védőt, sőt adott esetben a vádlottat is. Mégsem alapulhat azon az ítélete, hogy a tárgyalásokon az ügyész rendszeresen felbosszantja a felkészületlenségével, a vádlott nevetlenül viselkedik vagy a jogi képviselő a késésével sokszor hátráltatja a bíró munkáját. Ugyanígy rajonghat a bíró az operáért, de nem fogja mentesíteni az operaénekes alperest a tartozás megfizetése alól, ha az jár a felperesnek. És a végtelenségig lehetne sorolni a példákat. Azt tehát minden kívülállónak is be kell látnia, hogy az állampolgárok döntő többségéhez hasonlóan a bírónak is van a dolgokhoz, jelenségekhez, sőt időnként az elé kerülő személyekhez is ilyen vagy olyan viszonyulása, és ugyanígy politikai meggyőződése, ugyanakkor a jó bírót ez a tárgyalóteremben a legcsekélyebb mértékben sem befolyásolja. A pártatlanság tehát sosem jelentheti azt, hogy a bíró személyiségében legyen semleges, ez megvalósíthatatlan is lenne (az Alaptörvényhez fűzött kommentár is a *bírói hatalom* politikai semlegességéről beszél, nem a bíró személyéről), azonban az megkövetelhető, hogy alappal lehessen bízni abban, hogy mindenfajta meggyőződése, szimpátiája és antipátiája ellenére részrehajlás mentesen jár el a rászignált ügyekben.

Adódik ezek után a kérdés, hogy a bírónak meg lehet-e nyilvánulnia az ítélet hozatalon kívül bármilyen formában oly módon, hogy ez a bizalom (közbizalom) ne sérüljön? Álláspontom szerint igen.

Ezen a ponton érdemes a nyelvtani értelmezést is bevonni a vizsgálódás körébe. A magyar nyelv értelmező szótára a politika kapcsán több meghatározást is tartalmaz, a legtágabb értelmezés szerint „a közösség sorsával törődő, foglalkozó, az állam ügyeiben részt vevő, irányító vagy döntő szerepet játszó, közéleti tevékenység, a társadalom életének e tevékenység által meghatározott tere; politikai élet.” A politika szó értelmezhető ezen kívül „az államvezetés és kormányzás egészében vagy egy-egy ágazatában, az ország belső

életének irányításában és a nemzetközi kapcsolatokban követett, osztályérdekektől meghatározott alapelvek összessége és a megvalósításukra irányuló társadalmi tevékenység”-ként. Végül a politika lehet „valamely társadalmi csoport, osztály, párt ilyen vonatkozású eszméinek, céljainak összessége, ill. általuk meghatározott tevékenysége.”

A tevékenység definíciója ugyanakkor a magyar nyelv értelmező szótára szerint a következő: „Tartós folyamatos, rendszeres cselekvés.” Tehát nem egyszeri és alkalmi aktivitás, ez pedig a cselekvés tárgyához való kapcsolat szorosabb voltára utal. Ha a politika első két, témánk szempontjából indokolatlanul tág kifejtését elvetjük, a nyelvtani értelmezéssel végülis kijelenthető, hogy a bírák számára tilalmazott politikai tevékenység a valamely társadalmi csoport, osztály, párt ilyen vonatkozású eszméinek, céljainak összessége kapcsán kifejtett tartós, folyamatos, rendszeres cselekvés.

Vagyis egy bíró nyilvánvalóan nem vehet részt valamely politikai párt, csoport vagy akár független képviselőjelölt programjának a maga teljességében és pártpolitikai alapon való propagálásában, a választói támogatás megszerzése érdekében semmifajta buzdításban. Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy ha a bírói megszólalás az egyes társadalmi jelenségekkel, jogintézményekkel kapcsolatos akár nyilvános véleményalkotás, különösen ha jogelméleti, nemzetközi összehasonlításból fakadó, szakmai tapasztalatokon nyugvó vagy a bírói hivatás gyakorlásának alapelveivel összefüggő meggyőződésből táplálkozik, az nem eshet a tilalmazott politikai tevékenység körébe. Ezek ugyanis egyéb, az elfoglalt ítélkezésre utaló konkrét körülmények hiányában józan és ésszerű gondolkodás mellett nem rengethetik meg a bíró ítélkező tevékenységének pártatlanságába vetett közbizalmat.

Így a független és pártatlan igazságszolgáltatás mint jogalkotói cél (illetve közös társadalmi érdek) megvalósulása érdekében a szükséges és arányos alapjogkorlátozás alkotmányos tesztjének az felel meg, ha a bírói véleménynyilvánítás határáként a politikai tevékenység előbbiekben kifejtett szűk értelmezését jelöljük ki.

IV.

A bírói hatalmi ág, illetve az egyes bírák politikához való viszonyulása hazai és nemzetközi szintén is a jogalkalmazók értelmezését igényli, hiszen számos eltérő szabályozási koncepció létezik a párttagság vagy adott esetben akár a pártban elfoglalt pozíció viselésének megengedésétől a politikai aktivitás szinte minden formájának tiltásáig. A hatalmi ágak elválasztásának, valamint a bírói függetlenségnek mint alapelveknek a biztosításán túl jelenleg az Unióban sincsenek meghatározva olyan standardok, melyek a bírák politikától való távolságtartásának kívánalmát egzakt módon meghatároznák, bár a témával több európai és nemzetközi fórum foglalkozott, többek között a Velencei Bizottság, az ENCJ (Bírói Tanácsok Európai Hálózata) és a CCEJ (Európai Bírák Konzultatív Tanácsa) is. Ugyanakkor a két versengő cél (a bírói pártatlanság megőrzése és a bírói véleménynyilvánítás szabadságának biztosítása) ésszerű értelmezéssel kijelöli azt a területet, melyen egyik alapértéknek sem kell szükségszerűen sérülnie. Tömören így foglalja ezt össze a Bangalorei alapelvek^[3] 4.6 pontja:

„A bírót, mint bármely más állampolgárt megilleti a véleménynyilvánítás, a lelkiismeret, a gyülekezés és egyesülés szabadsága, de e jogokkal csak úgy élhet, hogy azzal megőrizze a bírói hivatás méltóságát, a bíróságok pártatlanságát és függetlenségét.” Álláspontom szerint a fenti elvek tükrében a tilalom úgy konkretizálható, hogy a bíró nem folytathat nyilvános, konkrétan a személyéhez és egyúttal a foglalkozásához köthető politikai tevékenységet, mely oly módon sérti a pártatlanságát illetve a pártatlansága látszatát, hogy az általa elbírált ügyekben többé nem lehet bízni abban, hogy bírói esküjéhez hűen részrehajlás nélkül, lelkiismeretesen és csak a törvényeknek megfelelően jár el. A bírói véleménynyilvánítás ezen keretek között való megvalósulása egyrészt lehetővé teszi a bírák számára alapjogaik gyakorlását, másrészt adott esetben szakmai és társadalmi vitákban, a közvélemény informálásában, a közbeszéd alakításában új, értékes és a gyakorló bírók világán kívül nem feltétlenül megismerhető szempontok megjelenítését. A bírói véleménynyilvánítás tehát a megfelelő gondosság tanúsítása mellett nemhogy veszélyt nem jelent az igazságszolgáltatás pártatlanságára, hanem a bírák és a társadalom (közjó) érdekét egyidőben szolgálhatja.

A szerző járásbírói bíró

[1] Mindkét cikk a Magyar Jog 2020/2 lapszámában jelent meg.

https://hvgorac.hu/Osztovits_Andras_Torvenymodositas_a_birosagi_joggyakorlat_egysegesitese_erdekeben_jo_iranyba_tett_rossz_lepes

https://hvgorac.hu/Varga_Zs_Andras_Tiz_gondolat_a_jogegysegről_es_a_precedens_hatásról

Megjegyzendő, hogy míg Osztovits András kúriai bíró, addig Varga Zs. András alkotmánybíró, vagyis a példa e tekintetben kissé sántít, azonban ugyanarra, a bírói jogalkalmazást is érintő törvénymódosításra reagáltak mindketten, ezért különösen az aktualitás és a téma miatt a cikkeket a példák sorába illeszthetőnek találtam

[2] A rendelkezés megtalálható az akkor hatályos Alkotmányban is, az 1949. évi XX. törvény 50. § (3) bekezdésében

[3]

https://birosag.hu/sites/default/files/a_biroi_magatartas_bangalorei_alapelvei_tel_jes_1_0.pdf

<https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/the-bangalore-principles-of-judicial-conduct/>